СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 17. Джерзи Сіти, Н. Дж., пятниця, 22. січня, 1926. VOL. XXXIV. No. 17. Jersey City, N. J., Friday, January 22. 1926. TREE CENTS

Бизнесмени з углевого округа домагаються акції від уряду.

ВАШИНГТОН, 20. січня. — Сюди приїзджае велика делеґація бизнесменів з углевої околиці, щоби домагатися від президента Кулиджа як найскоршого вмішання в углевий страйк.

Пенсилвенійська стейтова леґіслятура в Гарисбурґу відсунула на дальшу будучність углеві проекти ґубернатора Піншо.

Кількох стейтових сенаторів нюйорської леґіслятури в Олбані внесло протест проти високих цін вугля.

Недостача вугля дійшла до того, що шпиталь Белвю в Ню Йорку був нині три години без топлива.

КУЛИДЖ СКЛИКУЄ КОНФЕРЕНЦІЮ ҐУБЕРНАТОРІВ.

ВАШИНҐТОН, 20. січня. — Президент Кулидж скликав до Вашинґтону на день 23. марта конференцію ґубернаторів стейтів, щоби застановитися над питанием великої ростраты людського життя на американських дорогах.

В своїм листі до ґубернаторів президент підносить, що в році 1925. згинуло від випадків на дорогах понад 24,000 осіб. Конференція має на ціли розглянути способи, якими можнаби се число зменчити.

ФРАНЦІЯ ЗНОВА ХОЧЕ ГОВОРИТИ ПРО ВОЄННІ ДОВГИ.

ВАШИНҐТОН, 20. січня. — Анрі Баранжер, новий французький амбасадор, представився нині президентови Кулиджови. В короткій розмові амбасадор заявив, що Франція надіється повести з Америкою нові переговори в справі воєнних довгів.

СЕКРЕТАР СТЕЙТУ КРИТИКУЄ МЕКСИКАНСЬКУ НОТУ.

ВАШИНҐТОН, 20. січня. — Американський секретар стейту Келоґ критикував деякі уступи з мексиканської ноти на американський протест проти мексиканського земельного закона. Келоґ перечив передовсім уступ, у якому Мексико каже, що мексиканський земельний закон є справедливий для Американців.

ПРОПУТАЛИ ПУБЛИЧНІ ФОНДИ.

НЮ ЙОРК, 20. січня. — Поліційний комішенер Джордж Меклефлин заявив публично, що коротке слідство в справі закиненого нині проекту виставлення великого поліційного шпиталя коштом двох мілїонів долярів переконало його, що зарядчики шпитального фонду зібрали 112,000 долярів на сю ціль, але рострaтили їх так, що нині з фонду осталося всего 1,162 доляри.

ЖІНОЧА ПРОМИСЛОВА КОНФЕРЕНЦІЯ.

ВАШИНҐТОН, 20. січня. — По довшій дискусії над ріжними питаннями здоровля й безпеченьства робітниць у промислах жіноча промислова конференція ухвалила домагатися від федерального уряду більшої дбайливости за робітниць у фабриках.

ЗАВЗЯТІСТЬ У САМОГУБСТВІ.

НЮ ЙОРК, 20. січня. — Три рази за послідний рік пробувала пані Анна Джефі, 35-літна жителька нюйорської дільниці Бруклина, попоонити самовбийство, і три рази той самий полісмен спас її життя. Причиною її роспуки здається було почуття самотности, бо вона вродила 7 дітий, але ні одного не вдалося її виховати. Се її доводило до такого отчаю, що вона відкрутила ґаз та хотіла вдушитися. Проходячий полісмен тоді зачув сморід ґазу, прослідив, звідки він виходить, та вратував нещасну. Від того часу він уже мав на неї око, і справді ще два рази він її спас життя від такої самої смерти.

Аж відколи вона втратила мужа, її постанова стала видно ще твердша. Нині вона вбігла до купальні свого мешкання, відкрутила курок та рівночасно підрізала собі горло бритвою свого мужа. Заким її довезено до шпиталю, вона скінчила життя.

МАДЯРИ ПОЗИВАЛИСЯ ЗА ФОНДИ КАРОЛІ.

ВАШИНҐТОН, 20. січня. — Нині покінчився тут довголітний процес представників мадярського уряду за гроші, зібрані мадярським ліберальним провідником ґрафом Каролі. Сих гроший є 16,000 долярів, а зібрав був їх ґраф Каролі перед війною на те, щоби повести на Угорщині пропаґанду за земельною реформою та рівним і тайним виборчим правом. У час війни межи Америкою а Австро-Угорщиною сі гроші забрав „опікун чужинецької власности", а по війні до них підняли претенсії представники мадярського уряду. Суд відкинув сей позов.

ПРОПАҐАНДА ЗА „СИНІМИ ЗАКОНАМИ" РУШАЄТЬСЯ.

ВАШИНҐТОН, 20. січня. — В президента Кулиджа зявилася депутація від прихильників заострення святковання неділь і свят. Депутація предложила президентови відповідну петицію, зладжену методиською церквою, яка протестує проти недільної праці на зелізницях, кораблях, маґазинах, ґазетах і фабриках.

Президент не дискутував з делеґацією її домагань та ні одним словом не дав пізнати, яке становище він займе в сій справі.

СЬОГОРІЧНА КОЛЯДА НА РІДНУ ШКОЛУ.

В січні сього року збірки призначені на Рідну Школу в Галичині.

Всі збірки посилати через:

OBYEDNANNYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

КУЛИДЖ НЕ ПОДАЄТЬСЯ В СПРАВІ ВУГЛЯ.

ВАШИНҐТОН, 19. січня. — Президент Кулидж ще раз заявив, що федеральний уряд не буде вмішуватися до вуглевої справи, так довго, поки конґрес не дасть йому повновласти.

Представники властителів копалень на послідні переговори з майнерами заявили устами свого предсідателя, що властителі не мають наміру зломати майнерської юнії.

СТАН КОМУНІКАЦІЇ НА УКРАЇНІ.

Недавно перевела окрема комісія Союзного комісаріяту шляхів перевірку комунікаційних засобів України. Перевірку перевела помісія на залізничих і водних шляхах а також на пристанях. Прослідивши докладно донецькі шляхи, комісія рішила поширити ясиноватський залізничий вузол та звернула увагу на велике збільшення обороту вантажами на донецьких і катеринославських шляхах. На ці дороги рішила комісія перекинути 50 паровиків. Миколаївська, Херсонська і Одеська пристані находяться в доброму стані. У Миколаєві почалися великі роботи в пристані для принороволення її до перевозу руди. Київ до цього часу не має відповідного залізничого двірця. Старий київський деревляний двірець цілковито не відповідає потребам руху. Комісія висказалася за необхідністю негайного будування двірця, що коштуватиме 12—15 мілїонів карбованців. Накінець комісія ствердила, що справа ремонту т. зв. рухового складу залізниць стоїть дуже гостро.

КИТАЙСЬКА МУДРІСТЬ.

Один жадний знання Китаєць підчас свого побуту в Европі хотів познайомитись докладно з сільським господарством, а зайшовши до стайні звернув увагу, що коні стоять там „відворотним боком". Коли господар був здивований, що це значить, він дав йому таке пояснення: „Певно, що ваші коні є обернені задом, себто носом до стіни. Вони нічого не бачать і тому стають боязкими та недовірчивими, і природно, що коли хтось входить до стайні, вони копають. У нас привязують їх у протилежнім напрямку, головою до входу. Це має ту прикмету, що вони бачуть входячого господаря, стають йому близшими і не мають потреби витати його підковами".

СЬОГОРІЧНА КОЛЯДА ДЛЯ РІДНОЇ ШКОЛИ.

Різдвяна Коляда рішає рік річно про судьбу Рідної Школи, про її істнування. Якщоби Різдвяна Коляда не дописала, змушена булаби Рідна Школа замкнути свої школи і припинити дальшу діяльність. В той спосіб булиби ми позбавлені під Польщею ще й тих останніх шкіл, в яких можна виховати молоде покоління на ідейних борців за волю українського народа.

Наш нарід в краю розуміє вагу Рідної Школи. Тому в минулім році, коли холод і голод визирав з наших сільських хат, коли за коляду на Рідну Школу саджали колядників в польську тюрму, 1126 громад пішло з колядою і наколядувало по наших горем прибитих селах $10,000. Себто зібрали на Рідну Школу за один раз таку суму, якої не складає ціла американська Україна за цілий рік.

А ми не повинні дати себе випередити в коляді старому краєви. Ми повинні зложити на ту ціль більше як складає голодне село в Галичині. Тому йдім з колядою на Рідну Школу в кождій місцевости, а зібрану коляду пересилаймо негайно до краю на потреби Рідної Школи через:

**OBYEDNANNYE,
847 N. Franklin St.,
PHILADELPHIA, PA.**

ЧИСЛО БЕЗПРИТУЛЬНИХ НА УКРАЇНІ.

Під теперішню пору нараховують на Україні 104 тисячі безпритульних дітей. 72 тисячі з них проживає в діточих притулках Народнього Комісаріяту освіти, 11 тисяч в діточих домах инших установ а 12 тисяч на вулиці. Діточа безпритульність побільшується через наплив дітей з півночи та на рахунок утікаючих із притулків і на кінець на рахунок дітей безробітних родичів. Центральний комітет допомоги безпритульним дітям потребує на боротьбу з безпритульністю 2 мілїони карбованців, але не може їх нізвідки добути.

МАРЕВА ЛИСТОПАДОВИХ ДНІВ.

Арештували залізничого служачого в Дрогобичі, Іллю Мартина, Українця, на донос „Орґанізаційного Комітету малопольської горожанської сторожі", обвинувачуючи його в грабіжах польського населенян на становищі українського жандарма в 1918 р.

БУШЕЛЬ ПШЕНИЦІ ЗА 28 ЦЕНТІВ.

Пшениця Нр. 1. була спродана в Реджайні, Саск., по 28 центів за бушель тому 35 літ.

Таку новину сказав в Реджайні А. С. Біч, із Ірл Ґрей. Тому 35 літ назад він вимолотив своє перше збіже на гомстеді, який находився девять миль на північ від Реджайни, коло Боґі Крік. Було це 1890 року. Він продав 370 бушлів пшениці Нр. 1. за $103.60 цнт. А в понеділок, 28. грудня, м. р. він продав кілька ваґонів пшениці Нр. 1. по $1.61 за бушель. Яка велика ріжниця!

Біч прибув до Зах. Канади яко 19-літний хлопець у 1889 р. В зимі (1889—1890) він возив кіньми почту з Реджайни до Маріентон, які віддалені від себе на 50 миль. Цю подорож відбував протягом двох днів. А раз, як заблудив, то їздив по прерах цілих пять днів. Ця зима, як він каже, була немилосерно зимна. Одного дня було 60 степенів морозу.

На весні, 1890 р., він пішов на гомстед і того року зібрав коло 400 бушлів пшениці. В слідуючих пяти роках збіже як не вимерзло то град вибив, і це так його знеохотило, що той гомстед покинув і пішов в другу кольонію, де перебуває й досі.

КРІВАВІ СВЯТА У ЛЬВОВІ.

Два дні польських свят дали богато праці львівській рятунковій стації, шпиталеві й поліції. Не було години, щоб з ріжних центрів міста не повідомляли про якусь подію команду поліції або не взивали помочі лікаря рятункової стації. При вулиці Рицерській ч. 16 муляр Мих. Зарицький зробив прийняття для приятелів. Приятелі пили горівку, а небаром счинилася бійка. Юз. Попель підчас авантури вбив із револьвера Йос. Туркевича, а З. Зарицького ранив тяжко в живіт. Перевезений до шпиталя Зарицький помер. Попель утік. — Петро Чуба у суперечці пробив вилкою жінку. — Вл. Ґураленко пробив ножем Віктора Кульковського. — Крім того арештовано за пянство й криваві авантури около 50 чоловік.

МІСТ НА СЯНІ ЗАВАЛИВСЯ.

Наслідком великих мас леду завалився деревляний міст на Сяні, що лучить перемиську дільницю Ґарбарі з Засяннем. Міст недавно направлений, був призначений лише для пішого руху. Підчас катастрофи не було нікого на мості.

Грузини домагаються суверенности і самостійности для рідного краю!

МОСКВА, 20. січня. — Грузини (Ґеорґійці) думають, що советська Росія готовиться приступити небаром до Ліґи Народів. Тому Міжнародній Комітет для Независимости Грузії розіслав листи до всіх 55 держав, які належать до Ліґи Народів, в яких апелює до них, щоб не приняли советської Росії в члени Ліґи, поки вона не згодиться, щоб одноміpно допущено і Грузію в члени Ліґи яко суверенну державу.

В листах Комітет пригадує, що советська Росія признала самостійну і суверенну Грузію в 1920 році, та що за нею признали були її і другі держави.

Комітет запевнює, що він вже одержав відповіди від кількох держав.

(Советська Росія признала була самостійну і суверенну Україну в 1918 році, таксамо як два роки пізнійше Грузію, але що на Україні є пшениця, уголь і зелізо, а в Грузії манґанець, то голосителі свободи і самостійности народів, миттю перемінились у заборців і затопили свободу і самостійність і свої умови з націями в сторіках крови тих націй).

ВИРІКАЮТЬСЯ ВІЙНИ.

СТОКҐОЛМ, столиця Швеції, 20. січня. — Недавно Швеція і Норвеґія підписали договір, в якому виреклися війни раз на завсіди, а постановили всі можливі спори вирішувати мировим судом. Сьогодня такийсамий договір підписала тут Швеція з Данією, а небаром усі ті три держави готовляться підписати подібний договір з Фінляндією.

УМИРАЮЧИЙ КАРДИНАЛ...

БРУКСЕЛЯ, столиця Бельґії, 20. січня. — Стан здоровля кардинала Мерсіє хвилями ліпшав то знову гіршав, але вже для нього нема ратунку. Він вже поживи не може приймати, лише лікарі штучно його віджкивлюють, оскільки і се можливе.

Старий зверхник бельгійської католицької церкви вже знає, що зближується його конець і тому не слухає лікарів, котрі велять йому лежати в самоті, а кличе до себе приятелів з котрими розмовляє.

В останніх хвилях свого життя він апелює за обєднанням христіянських церков.

ДОВГОВІ ТОРГИ.

ЛОНДОН, 20. січня. — Британський міністер скарбу Черчилл предложив італійському міністрови скарбу ґрафови Вольпі, щоб Італія зачала сплату свого довгу у висоті $3,000,000,000 річними ратами по $45,000,000, і щоб умовилась про повну сплату до 62 літ, як умовилась недавно Франція.

Ґраф Вольпі предложив від себе $20,000,000 на перші річні рати. Сподіваються, що обі сторони погодяться на $25,000,000, а найбільше $30,000,000.

ОБНОВЛЕНИЙ НІМЕЦЬКИЙ КАБІНЕТ.

БЕРЛІН, 20. січня. — Остаточно німецькі парляментарні партії погодились на обновлений кабінет, але аж під загрозою президента Ґінденбурґа, що введе диктатуру, яку дозволяє конституція німецької републики.

Премієр остається др. Ганс Лютер, міністром закордонних справ др. Ґустав Штреземан, міністром судівництва др. Вільгельм Маркс, міністром оборони (війни) др. Отто Ґеслер.

Сей кабінет не має в парляменті постійної більшости, тільки сподівається підпертя з боку соціял-демократів у важних справах, особливо у справі пляну Доса, Локарна і Ліґи Народів.

Націоналісти, фашисти і комуністи проти кабінету.

КЛИЧУТЬ ПОМЕРШОГО.

БЕРЛІН, 19. січня. — В місті Аахен виставлено вчера перший раз оперу Ґеорґа Фрідріха Ґанделя „Розалінда". Публика так одушевилась музикою опери, що зачала грімко й майже однодушно кричати, щоби автор опери вийшов на сцену і показався публиці. Щойно через хвилю вона успокоїлась, коли дізналась, що він помер.

(Композитор Гандель помер в 1759 році).

ПРОФЕСОРСЬКА ЗАБУДЬКОВАТІСТЬ.

БЕРЛІН, 19. січня. — Забудькуватість професорів уже перейшла в пословиці, але ся, що нею відзначився один професор в Ляйпціґу, се щось нового.

До його хати прийшов товариш і оба сиділи та балакали. Та по якомусь часі професор, господар хати, одягнувся, взяв парасоль (певно, дощу не було) і прощаючися з гостем, сказав: „Даруйте, але я мушу спішитись домів, бо я заповів, що скоро буду дома!" Щойно гість виянсив йому, що він же дома і він щасливий, що не спізнився, роздягнувся і нікуди не пішов.

ГУРАҐАН.

БІЛГОРОД, столиця Югославії, 17. січня. — В Югославії шаліє гураґан вже два дні і спричинив богато шкоди. В катастрофі згинуло богато людий.

Користайте з нагоди!

Користайте з нагоди.

ТЕПЕР БЕЗ ВСТУПНОЇ ОПЛАТИ ПРИЙМАЄСЯ ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА

ВСТУПАЙТЕ СЕЙЧАС.

ВСТУПАЙТЕ СЕЙЧАС

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: „SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

22. СІЧНЯ

Від найдавніших часів відчував український нарід потребу обєднання. І то вже від часів Володимира Великого, коли він з над Дніпра пішов походом проти Ляхів, щоби їх прогнати з галицької волости, аж до часів послідньої революції, коли то дві українські держави: Західно-Українька Народня Республика (З. У. Н. Р.) і Українська Народня Республика (У. Н. Р.) злилися в одну Соборну Україну.

Дня 22. січня 1919 р. проголошено на Софійській площі в Києві універзалом Директорії У. Н. Р., що від нині во едино зливаються століттями відірвані одна від другої частини Єдиної України. Сповнилося отже те, до чого змагали всі ясні голови творців і керманичів української державности, про що мріяли генії нашого духа.

Та відродилася Соборна Україна в важку годину. Ще не встиг український нарід прогнати наставленого німецькими штиками і російськими поміщиками „гетьмана" Павла Скоропадського, ще не пропав слід по московських добровольцях, що по приказу „ясновельможного" палили українські села та розстрілювали українських селян, ще не прогомоніла прощальна грамота гетьмана, якою він нас обеднав з единою, неділимою Росією, як по тій язві з права, посунула на українські землі така сама московська язва, але з ліва. І хоч як нездарним був тоді український уряд і хоч знайшовся він в дійсно важкім і скрутнім положенню, бо московські наїздники доходили вже під Київ, і хоч як сильно натискала скріплена польська армія на наші обезсилені сили в Галичині і хоч як велика катастрофа грозила українському народови над Дніпром і Дністром, ВСЕ ТАКИ УКРАЇНСЬКИЙ НАРІД ЗНАЙШОВ В СОБІ ЩЕ СТІЛЬКИ СИЛИ И ІДЕЇ, ЩО В ОГНИ І КРОВИ, СЕРЕД НАЙБІЛЬШОЇ НЕБЕЗПЕКИ І НАЙБІЛЬШОГО РОЗГАРДІЯШУ СВОЇМ ВОРОГАМ НА ГЛУМ ПРОГОЛОСИВ ЗЄДНАННЯ ВСІХ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ, А З НИМИ І ЗЄДИНЕНУ БОРОТЬБУ НА ЖИТТЯ І СМЕРТЬ ЗА ОДНУ, НЕЗАЛЕЖНУ, СОБОРНУ, УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ.

Цей акт не пройшов безслідно. Мимо тої гіркої чаші, яку випив і випиває український нарід завдяки своїм віковічним національним ворогам та безпрінціповости і безхарактерности своїх таки політичних авантюристів, ідея соборности ввійшла вже в кість і кров міліонових українських мас. І чим е сегодня день 1. падолиста для галицьких Українців, тим самим, а навіть більшим національним святом для всіх Українців е день 22. січня, в якім то в 1919 році обеднались західні Українці з Великою Україною. День той залишиться в нашій визвольній історії пропамятним і буде колись державним святом, яке будемо обходити так само урочисто, як обходить американський нарід День Независимости. Той день не має нічого спільного з нашими невдачами, ні з тими, що як з права так і з ліва завзялися тільки оплюгавлювати нашу історію та всі ті події і особи, з якими той день звязаний.

Бо ідея соборности, яку лучимо з днем 22. січня, не е витвором поодиноких людий ні партій. Вона е збірним висловом сорокміліонової української нації, а память про ню сягає так далеко, як далеко сягає історія українського народа. Розбивали її колись княжі та гетьманські межиусобиці і атаманська честилюбивість за часів послідньої революції, та вона пройшла всі ті лихоліття і сегодня стоїть кріпше як колинебудь, бо має за собою українську масу і не е привілеем велитнів нашого духа, малого гуртка одиниць, а являеться дійсним імперативом цілої Української нації.

Тому день 22. січня е великим, всеукраїнським святом, бо він е живим висловом того, що:

„Встане славна мати Україна
Щаслива і вільна,
Від Кубані аж до Сяна річки
Одна нероздільна."

ЕКОНОМІЧНА СИЛА РІШАЄ РІВНОЖ ПРО БУДУЧНІСТЬ НАРОДА

Акції Земельного Банку Гіпотечного у Львові закупили далі:

ЕМСТЕРДАМ, Н. Й.: Від Громади $70. Закупили: Іван Дух $15, Стефан Комарянський $10, Олекса Калюга $10; по $5: Григорій Медвідь, Данило Бодак, Гнат Бабак, Василь Чучман, Кость Гнип, Микола Вільчинський, Тов. ім. Франка, від. 266 У. Н. Союза.

ВУДЛОН, ПА.: Юліян Монастирський $10.

АРНОЛД, ПА.: Іван Федан $5.

Всі повисші особи і товариства закупили шери Земельного Банку у Львові через:

OBYEDNANNYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

В. Кедровський.

ЩО НАМ ТРЕБА В АМЕРИЦІ

I.

Вступ.

В основу моїх плянів орґанізації національних інституцій взагалі покладений тут мій досвід у праці на полі Народньої Освіти: шкільної, дошкільної і позашкільної в Херсонській Ґубернській Земській Управі, який перервала війна та покликання мене до армії. Далі, вже в часи Гетьманщини, я знову повернувся до праці по Народній Освіті в тому ж земстві, а разом з тим став на чолі Ґуберніяльної Управи Просвіт, що обеднувала 180 Просвіт в Херсонській ґубернії, а при них народні доми, дитячі садки та народні театри.

Отже праця на одному ж і тому полі народньої освіти до революції і по революції дала мені значний досвід, кориґуючи одна другу та піддаючи ріжні методи, випробованню на практиці.

Ще до переїзду мого в Америку я цікавився українським культурно-національним життям тут і, по скільки можливо було, старався собі його уяснити, аби скласти певний плян орґанізації його, бо в кожній праці я вважаю абсолютною потребою мати певний, ясний і точний плян її, а не йти на обум — мовляв: „побачимо, що вийде".

Нарешті, в третій рік мого перебування в Америці і студіювання тут на місці умов національно-культурної праці та можливих шляхів її розвитку, я рішив дати цей коротенький начерк орґанізації тої праці. З глибокою подякою прийму кожну річеву критику і вказівки може ліпшої системи і методів, бо знаю, що спільними, щирими зусилями конструктивно-думаючих людей завжди можна досягнути позитивних наслідків у праці, а особливо на полі народньому.

Я не стану тут говорити про необхідність для нас культурно-національної праці й тут в Америці серед українського народу, бо це вже тепер самособою зрозуміло всьому загалу, а перейду просто до накреслення схеми тої орґанізації. Зпочатку зроблю лише де-які загальні уваги.

Раніще до Америки їхала виключно економічна еміґрація українська і то кожен їхав лише на тимчасове перебування, аби заробити певну кількість грошей та повернутися до старого краю знову. Але війна затримала несподівано на довший час значну кількість таких іміґрантів, а повоєнні події на українських землях унеможливили зовсім поворот більшости з них. Перед українською іміґрацією стало нове питання: осідати в Америці на завжди, а тому не тільки улаштування найліпше свого родинного та економічного життя, але й збереження свого національного життя, його розвитку у всіх галузях. Як раз тепер і помітний рух серед наших іміґрантів в Америці, до утворення своїх національних установ.

І в першу чергу найголовнішою потребою почувається національна освіта та плекання взагалі національної культури. Національна освіта взагалі, це є засіб прилучення широких кол певного народу до культурних здобутків, що витворили попередники сучасного покоління свого народу та які творять і тепер кращі національні уми.

Завданням національного виховання і освіти народа є витворення високоморальних ширших кол народніх мас, що прагнуть до повної волі духа, розума і політичного життя своєї нації в цілому, та кожного члена її зокрема. Тільки національна освіта може закріпити і розвинути національну самобутність певного народу як суцільного орґанізму. Тільки національна освіта може розвинути прагнення у певного народа до розвитку культури його та викликати у нього здібність запалюватися ентузіязмом до служення цілям своєї нації та загальнолюдським. Приблизно так говорив до свого народа великий німецький фільозоф Фіхте, коли в своїх гарячих проповідях закликав німецький народ до створення сильної і висококультурної німецької нації, що тоді переживала не ліпші часи ніж українська тепер.

Звертаючись з промовами до народа Фіхте не раз говорив до своїх сучасників: „потурбуйтесь, аби з вами не увірвався ланцюх; зробіть, так, аби ми могли бути горді вами і через вас, як бездоганне кільце в ланцюху життя німецької нації". І німецькій нарід почув голос свого фільозофа та розвинувшись культурно і національно вихобавшись, створив сучасну могутню німецьку націю.

Чинниками національного виховання та освіти ширших кол народа суть:

а) Національні школи: діточі і для дорослих;

б) Діточі садки, діточі клюби та національні спортові орґанізації;

в) Систематичні і спорадичні народні лекції, читання, національні свята, забавки.

г) Спортові національні орґанізації;

д) Народні і національні театри, хори, орхестри.

е) Ріжні кооперативи.

ж) І нарешті народні доми, бібліотеки, клюби та інші подібні національні орґанізації.

Всі ці орґанізації не можуть бути створені і проваджені окремими одиницями, а до активної праці в них мусить бути притягнутий цілий загал, особливо тут в Америці, система життя якої вся збудована на самодіяльности населення. Ще в 1910 році, навіть в царській Росії 1-ший Всеросійський Земський Зїзд по народній освіті, беручи на увагу, що для успіху розвитку і ведення позашкільної освіти потрібна широка участь місцевого населення, постановив, що: „дуже важливо пробудити місцеву громадянську самодіяльність, та усовувати зовнішні перешкоди до її виявлення".

Не стану тут я наводити приклади, що зроблено самодіяльністю населення ріжних країв і народів, що, йдучи на заклик кращих синів своїх, утворювало ріжні культурно-освітні, спортові та інші орґанізації. Скажу лише, що не знайдеться культурного і цивілізованого народу, який би підніс і розвинув свою культуру та цивілізацію заходами виключно держави, чи інших яких офіційних урядів. Навпаки, чим вища культура і цивілізація у якого народу, тим більшу участь в піднесенню і розвитку її брала так звана приватна ініціятива, себ то широко провадилась культурно-освітна і виховуюча праці не офіційними чинниками, а тими, що виходили із самого народа і впершу чергу з лав його інтеліґенції. Так було, єсть і мабуть завжди буде у всіх народів. З окрема ми знаємо, яку величезну культурно-освітну, національну роботу зробило у Галичині, хоч би скажемо Т-во „Просвіта", на Великій Україні „Просвіти", та ріжні товариства „Грамотности", „Просвещенія", чи инші, що часто навіть були на зовні під загально-російською маркою. А що зробила приватна ініціятива у наших сусідів Чехів? Ще більшу працю перевели ті народи, що мали свою власну державу і підтримку приватній ініціятиві, як напр.: Німці, Англійці, Датчане і т. д.

Живемо в Америці, де жадних перешкод приватна ініціятива, праця громадська і громадою перешкод не стрічає, а навпаки культурно - освітна праця знаходить підтримку і офіційних чинників і більш заможньої верстви американського загалу. І коли ми, Українці, стоїмо культурно тут далеко нижче навіть Ніґрів (Муринів), то вина усьому не Америки, не „тяжкі умови" нашого життя, а наша недбалість, наша безконечна балакучість та поверховність у всякій національно-культурній праці. Навіть коли є у багатьох лише одне бажання стати як найліпшим американським громадянином, то й це зовсім не звільняє від піднесення і розвитку свого культурного рівня, та піднесення моральної якости як людини взагалі. Навпаки це навіть обовязує, аби дати Америці як можна більш культурних, активних, високоморальних громадян. Ученими і педаґогами давно уже признано, що всі згадані прикмети людини розвиваються найліпше на національнім ґрунті. А умови нашого життя тут такі, що не тільки ми самі, але наші діти і внуки, не дивлячись на зовнішню повну асиміляцію з янки, будуть внутрішньо, духово, почувати себе чужими і тому на чужому їм ґрунті духового життя не зможуть розвинути всіх тих природних якостей української нації, які заложені в душі їхній тисячелітнею культурою.

Сказане мною тут наша іміґрація, по части може не свідомо, а лише інстинктовно відчула і, як я вже казав, ретельно починає братися за творенне своїх національно-культурних орґанізацій.

В американських умовах життя для повного розвитку і збереження української національної ориґінальности мусять бути створені ріжні орґанізації, інституції та заклади.

Там, де не вистарчає сил на творення, Народного Дому, його функції може ловнити **парохія.** Також парохія і Н. Дім, коли вони суть в одному місці повинні або спільно працювати, або поділити між собою працю. Наприклад: Парохія опікується дітьми до-шкільного і шкільного віку, а Народний Дім виключно старшим населенням. Де немає ні церкви ні народнього дому, там повинно культурно-національну працю роботи або яке небудь з істнуючих (хоч і бенефітових) товариств, або мусить утворитися спеціяльне культурно-освітне товариство.

Далі я подаю начерк національних культурно-просвітних установ та орґанізацій для місцевостей з великим числом української іміґрації. Там, де меньша іміґрація, подана схема може бути переведена лише частково.

(Далі буде).

Матвій Костишин.

З НОВИМИ ДНЯМИ.

Нові дни щастя і мрій веселих
У вічи сміються; мов кличуть нас:
Вставай пароде! обітри сльози!..
Бо рвать кайдани зближаєсь час...

Ти чужий наймит... ти клониш спину
І на услуги даєш свій труд,
Ти раб, що весь світ тебе цураєсь,
Терпиш в неволи за власний блуд.

Ти той, що двига ярмо на плечах,
Лан чужий оре як прийде май
І засіває потом, сльозами...
Хтож то збірає той коровай?!

Бо ти підданий, носиш кайдани,
Живеш на ласці мов скотина...
Тому від тебе світ відцурався,
Для тебе правди в світі нема.

Тоді ти паном, як важкий молот
В пястуках рабських його дерікіш,
Як тобі в очі скала сміється,
Як твердий граніт ти торощиш...

— — — — — — — — — — —

Збудись народе!... з новими днями
Звертай надії на красший шлях,
Щоб твої діти не знали рабства,
Що то неволя, що панський страх.

Готуйся сміло!.. а доля сприяє.
Аж тоді світ стане числитись з тобою,
Тим виборещ волю собі, своїм дітям
І не будеш мати пана над собою...

Джемейка, 18—І.—1926.

ВІН КЛИЧЕ ВАС „ТАТУ"

Пише нам один член Українського Народного Союза:

„Може й другим членам Українського Народного Союза, які так само, як і я, дбають за розвій нашої дорогої організації та за приеднанне нам нових членів, буде се цікаво знати, як я зорганізував недавно одного нового члена до Українського Народного Союза.

„Мій знакомий женився два роки тому назад. Я був у нього навіть за дружбу. Шукаючи за роботою, я виїхав з місцевости, де я прожив стільки літ, і то так далеко, що навіть навідуватися не міг до своїх довголітних знакомих. Що мене не просив мій товариш, я ніяк не міг навідатися. Аж сього Різдва я остаточно таки рішився вистаратися для себе кілька днів „оф" з фабрики, і виняти кілька долярів з банку, та поїхати до старих знакомих.

„Яка була се гостина, яка радість для мене, яка радість для моїх знакомих, кождому відомо. Не стану описувати. Та не я був головною особою в гостях. Просячи мене в гостину, товариш мені й не сказав, що в нього найшовся другий гість, хоч куди важнійший від мене. Прибув він до них який рік тому назад, і від тоді ще не виїхав, і виїздити не збирався. На добре розсівся в родині. Правда, ходити він ще добре не міг. Ось перебіжить від крісла до крісла. Пийте за його здоровля, а він тільки рот роззявить зі сміху й два зуби покаже. Я на його честь промову говорив, а він на мене не звертав уваги. Він все лишень „Тата" й „Тата", немовби другого слова й не міг.

„Мій знакомий, страх, який гордий на сього гостя. Що з ним не говори, він все на Василька зверне. Наш Василько отсе, наш Василько онте. Слухаєш, і здається, нема в світі ні короля яснійшого, ні генерала славнійшого, ні силача моцнійшого, ні мудрця розумнійшого понад його Василька.

„Можете собі представити, як я почувався в такому товаристві. Ідучи в гості, я думав, що мене будуть витати як цісаря, що мені хліб-сіль подадуть, звитають як князя. А ту маєш тобі. Леда хлисток моє місце забрав. Та ще мене осоромив. Бо деж лицювало дружбі в гості їхати, і для свого, так рахуватиб похрестника, — бо вони в мою честь хлопця Василем прозвали, — ніякого гостинця не повезти. Я хотів вирватися з хати на місто, щоби купити якийсь „Кризмус-презент", але мене й без собак самі господарі так стерегли, що ніяк не втічеш. Тямлю, цілу ніч я не спав. З боку на бік перекидався, та все думав: Як мені тут дарунок роздобути? І як мені пімститися на малім харцизі, що так мене старого найбільшої почести в родині позбавив? Придумав.

„Встав я рано й кажу свому товаришови: „Се гарно, що в тебе така гарна дитина. Якби в мене такий славний хлопець був, може бути, що й я теж думавби, що нема понад мого Василька. Але, слухай, товаришу. Чи подумав ти коли про те, що станеться з отсим Васильком, якби так, не дай Боже, тобі сталося яке нещастя? Що сталобися з тими червоними яблоками, які Василько носить на місце личка? Що сталобися з його силою, якою він тепер крісла перевертає? Що булоби з його товстими ніжками, якби так тебе не стало, а твоя рідня впала в нужду? Що лепетілиби отсі уста, що тепер так гарно дзвенять: „Тата", „Тата"? Чи подумав ти коли про се?

„„Що ти думаєш? Що ти хочеш сим сказати?" застукався мій товариш, видно, несподівано заскочений моїми словами.

„Що я думаю? А ось що: Чи подбав ти за Васильковy будучність? Купив лоту, ставиш дім? Гарно. Але якби так тобі щось сталося, заким ти дім виставив? Чи обезпечив ти себе й своє життя в Українськім Народнім Союзі?"

„Так я зачав. А як зачав, то так уже й вів. Не було ні години, щоби я свому товаришови не нагадав за потребу обезпечення. Заким я відїхав зі свят, і мій товариш, і його жінка, котрим я був за дружбу, і малий Василько, всі були записані в місцевім відділі Українського Народного Союза. Навіть обіцяли, що який новий гість прибуде, то вони відразу в Союз впишуть. А се, зачуваю, незадовго вже буде...

„Як я при відїзді Василькови руку подав, то я подав йому руку не як низчий висшому, або рівний рівному, але як висший низшому. Бо прецінь я пімстився на своїм сопернику, і то відомстився хлібом за камінь."

ДО ЮВИЛЕЮ ІВАНА ПІДДУБНОГО

Наближаючийся ювилей борецької карієри Івана Піддубного в Ню Йорку викликує велике зацікавленне в цілій околиці. Зацікавленне росте головно наслідком послідної блискучої побіди Івана Піддубного над славним польським атлетом Владком Збишком Циганевичом. В честь ювилею в неділю, дня 24. січня, о 2. годині сполудня в Темені Гол, на 14-ій вулиці в Ню Йорку, відбудеться великий концерт, в котрому возьмуть участь: звісний український співак Микола Карлаш; артист державних російських театрів Д. Ярославський; трох танцюристів Єргольських, і других. З привітом Піддубному лагодяться ріжні організації.

В понеділок, дня 25. січня, Піддубний буде боротися в Пітсбургу, Па., в великій самі Мотор Сквер Ґарден. Пітсбурські ґазети посвячують Піддубному на своїх спортових сторонах богато місця.

В середу, дня 27. січня, Піддубний бореться в Болтимор.

ЯК ВИГЛЯДАЄ СЬОГОРІЧНА КОЛЯДА В АМЕРИЦІ.

До Обєднання в Филаделфії надіслали далі слідуючі громади свої коляди:

КЛІВЛЕНД, О.

Колядували шкільні діти. Зібрано $103.50, з чого призначено на Рідну Школу в старім краю $80, а $23.50 на краєві сироти.

БАЛТІМОР, МД.

Заколядовано $67 і призначено на Рідну Школу. Коляду уладжено заходом аматорського кружка, якого уряд становлять: о. В. Маньовський, предс., п-ні Боднар, кас., Йосиф Приймак, секр., а Іван Бойко, режисер. Коляду зложили: Григорій Шулька $5, по $2: Йосиф Приймак, Михайло Дмитрів, Івахів Олекса, Петро Мармаш, Микола Мадко, Іван Красій, Василь Байда, Филимон Захарко, Теодор Чорній, Йосиф Захарко, Іван Коваль, Семен Кузик, Дмитро Карбаник, Іван Бойко; по $1: Петро Боднар, Юліян Дипський, Іван Стодольний, Лесько Ремешок, Іван Ракочій, Іван Шпатура, Іван Ляшинський, Майк Криж, Мері Олиняч, Теодор Кащак, Стефан Потирай, Василь Сорочак, Антін Пісь, Григорій Іванович, Володимир Іванович, Павло Семенович, Іван Гевера, Юл. Маньовська, Надя Маньовська, Юстина Гуцуляк, Микола Шулька, Франко Стен, Петро Семенків, Іван Батлин, Дмитро Іхна, Іван Канюка, Іван Перижук, Теодор Никулак, Стефан Топольницький, Йосиф Давис; по 50 ц.: Михайло Копарський, Анна Накрийко, Анна Дільна, Йосиф Ковалиш, Василь Мороз, Малания Маньовська, Катерина Соревська; по 25 ц.: Марія Маньовська і Стефания Маньовська.

ЙОНКЕРС, Н. Й.

З коляди призначено на старокраєву Рідну Школу $55.

ІРІ, ПА.

Колядували малі діти: Катерина Гаврилів, М. Бекира, Бронислава Бекира, Володимир Вітковський, Марія Гаврилів і Зося Гаврилів. Заколядували $13.50 на Рідну Школу.

Коляду зложили по $1: Анна Кулич, Іван Пеленський, Микола Свідерський, Григорій Бекира, Василь Юрцан, Йосиф Вітковський, Микола Гаврилів, Володимир Гаврилів, Денис Свідерський, Мих. Габурський; по 50 цнт.: Іван Лихач, Іван Регела, Стефан Кривоняк, Трохим Сатиший; Григорій Маркевич 40 ц.; по 25 цнт.: Василь Томсь, Стефан Бескид, Стіф Махноя, Іван Дуплянович, Андрій Макаровський, Стефан Мельник.

Зорганізувала коляду Мері Бекира, а переслав коляду Йосиф Вітковський.

КУРТІС БЕЙ, МД.

Ходили з колядою шкільні хлопці: Михайло Макаревич, Олекса Бойко, Мирон Касій, Петро Касій і Михайло Хімяк.

Заколядували $20.45 та призначили $10.25 на Рідну Школу а $10.20 для інвалідів. Коляду зложили: Семен Скінык $1.25; по $1: Олекса Макаревич, Антін Лянник, Пилип Демчук, Микола Шандровський; по 50 ц.: Зофія Іванюк, Григорій Бойко, Іван Кочан, Антін Петрик, Никифор Нагнибіда, Іван Новаковський, Михайло Скушка, Йосиф Гапій, Теодор Валега, Марія Корчинська, Крушельницький, Гарасим, Михайло Крисоватий, Йософ Бернадин, Степоха, Стефан Зварич, Букат 40 цнт., Анна Москаль 30 цнт., а по 25 цнт.: Петро Говда, Теодор Петрик, Омелян Вінніцький, Юрій Мартін, Олекса Чекита, Антін Чекита, Іван Горнятко, Томко Шандровський, Марія Симанюк, Михайло Вітовський, Гнат Базиляк, Стефан Касій. По $1: Антін Хімяк, Андрій Овсяний. Решта зложено дрібними жертвами.

ЯК ЗВІРЯТА БОРОНЯТЬСЯ ГАЗАМИ І ТРІЙЛИВИМИ ПЛИНАМИ.

Найновійші засоби боротьби, якими послугуються люди в модерних війнах, то є гази і трійливі плини. Оргінальною зброя не є. Діпльоподи, ряд ногочаток (Міриопода) у своєму тілі витворюють найріжнійші матерії, щодо запаху й ділання подібні до креозоту, камфори, синій (ціянкалевий) квас і ин. Для оборони перед ворогами витискають із оборонних отворів (порів) на спині оливасті соки. Ті соки вбивають менші звірята, більших відстрашують. Великі, довгі на яких 15 цм. вальцеваті юліди, що живуть у тропічних околицях, прискають на ворога дрібненьким дощиком пахучого плину. Ще на пів метра далеко той плин палить сильно в носі й очах. На шкірі чоловіка повстають ясно-зелені плями, а потім темніють на багряно. І між хільопадами (другим рядом ногасток) уживають ціянкалевого квасу для оборони. Споміж хрущів уживають такої зброї зазульки (бабриська). Вона витискає з суставів ніг плин, що пахне наче опій. Хрущ бомбардир (Брахинус) стріляє на неприятеля хмарками газу, запаху йоду. Личинка павука Harpya vinula боронить ся проміннями сильного муравлиного квасу, які видiлює із вилок ззаду тіла. Цікаво, що також „насуті" — жовніри роду термітів Ptyotermes liberiensis випускають для оборони із своєї сильно розвиненої голови струйки гострого плину. Споміж хребовців видiлює отрую вуж окуляр, жиюча в південній Азії й сусідних островах кобра (Naia tripudians) і головно в Єгипті жиюча (а також у решті Африки) гадина аспіс (Naia haie). Тубольці дуже бояться їх. Ця остання крім отруї в зубах має ще трійливу слину. Німецький старший штабовий лікар оповідає в „Звідомленнях мандрівників дослідників", що така гадина з досить далекої віддалі прискала каплями їдкого плину величини головки від шпильки. Наслідком того плину повстали на руках міхурці а в очах сильне запалення. В Мексику жиє ропуха-ящірка (Prynosoma cornutum), яка з очей виприскує криваво-червоними сльозами. Салямандри й ропухи видiлюють із спеціяльних залоз на шкірі матерію, яка вкриває тіло піною і відстрашують ворога. Та вже найліпше обдарила природа оборонною течею американських смерділів (скунків). Кого такий смерділь поцілить на 2—3 метри тою течею, то смроду того годі позбутися довший час. Пси, що в ловецькому завзятті кидаються на смерділя, як він пустить на них той смердючий плин, загнуть хвіст і втікають. Скунк дуже добре знає, яка то зброя. Також в Европі, Африці, на Сундайських островах Суматри й Джаві та Филипинах жиє рід смерділя, але він не дорівнює свому американському побратимови, бо не знає так добре цідяти в ворога.

Жебручий дід.

Жебручий дід (до прохожого пана): Дайте цента голодному чоловікови.

Прохожий (до себе) Гм... каже, що голодний. Я також голодний і тому йду на обід.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

В четвер, дня 31-го грудня, 1925 року помер по довшій недузі **Онуфрій Роздольський,** який працював поверх 10 літ при „Канадійському Фармері" у Вінніпегу. Покійний прожив 53 роки. Ходив у Галичині до вищої гімназії свого часу, а потім молодим вступив до австрійської артилерії, де вислужив 3 роки. Опісля був урядником при тартаках в Галичині. Пареші бував ще на Україні і в Туреччині, в Царгороді. До Канади, де вже був передше ще півтора року, приїхав перед війною знову, і від тоді до сего часу працював майже безперестанно при „Канадійськім Фармері".

Покійний був надзвичайно веселої вдачі і дуже добрий та щирий. Для ближнього нічого не жалував; останнім кусником ділився. Всі гроші, що заробляв, відсилав родині в Рідному Краю, а самий жив на дрібних шагах, часто дуже нужденно, що причинилось немало до недуги. Безмірно любив свій рідний край і нарід. Горів смутком і жалем, коли яке лихо заподіяно нашій Землі. Радувався всякою одробинкою щастя і горів ентузіязмом і вірою у велику будучність України.

На вічний спочинок випровадив його брат, отець Ксенофон Роздольський, та заряд „Канадійського Фармера".

Дуже трагічно являються листи від брата покійного, отця Ксенофона, який пише лист і надсилає останні може гроші, щоби ратувати брата, якому весь час помагав, а того вже нема... Таксамо листи від донечки Ольги зі Львова, яка бажає батькови веселих Різдвяних Свят, а батько ще до свят у домовині.

Така людська доля, таке людське життя. В. Й. П.

Змилосердився.

Бандит (ограбивши подорожного): Оставляю вам два доляри, бо на скруті дороги стоїть мій товариш, то коли б не найшов у вас ні цента при душі, страшно збив би вас. Знайте, що і в мене є добре серце!

ГАЙДАМАЦЬКИЙ СКАРБ.

Повість з кінця XVIII століття.

За В. Лозинським

переповів Михайло Цепівський.

(13)

— Ходили ми ватагою в тридцять, то був наш відділ. Як була біда, вертали на Січ, там окупилися, та щоби знову весна, далі в поход! Ми не належали до реєстрових на Січі, до ніякого куреня ми не числилися, лише так з власної волі і на власну руку ходилося за добичею. В цьому гурті було нас двох компанійців, я і козак Пук. Пук був найстарший. Що ми зловили, то йшло частю на подiлунок, частю на Пука. Був він лихий чоловік і несправедливий той наш ватажок, Пук. Товаришів збував чимнебудь, а собі загортав багацтва... Бувало при купцеві, що вертав із Балти, тисячі червінців узяли ми, на жидах квартами перед і карбованців забрали, бувало Сміла копами червінців мусіла окупитися — тоді Пук молодцям по дукатові кинув, по два, мені як старшині найбільше пів копи, а решту захував... Де закопував, то знав лише він і я, а третій Бог. А тепер і Пук уже під землею. На світі я один знаю, де скарб захований, бо ватажок знав, що я вірний як собака, і з собою мене все брав, коли мав докинути що до скарбу, бо сам не міг би порадити.

...Але навіщо я вам маю оповідати всі наші гайдамацькі справи?... Не скінчив би я ані нині, ані завтра, хоч би оповідав день і ніч, а оповідав без перестанку... Скажу лише, що вам треба знати про цей захований скарб. Тому два роки два шляхтичі причіпилися до нас. Один Томашівський звався, другий Куликівський. Пристали до нас, а Пук прийняв їх до компанії. В трицять коней напали ми за їх порадою на Летичів і забрали цілу скарбову касу, двіста тисяч майже.

Так дивно склалося, що як гонили за нами, оба шляхтичі найшли свою згубу; одного вбили, другого раненого полонили. Треба було зникнути на якийсь час, бо був страх, що ранений все виспіває і зрадить нас. Пук як звичайно дав нам по трохи золота, може яку тисячку на трицять чоловік, а решту задержав. Казав, що як колись збереться велика сила, все поділить між нас рівно. Вислав наперед цілу ватагу, щоби вимкнулася на Волощину. Казав на себе ждати під Калушем над Дністром. Сам забрав мене зі собою, на вючному коневі золото віз на місце, де був закопаний скарб.

Відкопали ми, сховали золото і поспішили за ватагою на умовлене місце. В Калуші дігнала нас погоня, вистежила нас, ми до Дністра, кулі за нами як густий дощ, і цей і той пійшов під воду, кількох зловили, але ми таки передерлися до Волощини... Післали на нас людей на всі сторони, з Каміняця, зі Жванця, вибігли за нами команди, драгуни; до всіх башів і кігаїв розписали за нами. Але ми добре знали всіх башів, і того, що сидів у Хотині, і цього, що в Бендерах і цього, що в Очакові. Пук у кожнього окупився й погане замикали очі; а кігаєві було кілька червінців до руки, то відчепився і доброго здоровля побажав на дорогу...

Так добилися ми до Веречанки, до монастирця... Бодай то цей монастирок веречанський! Ченці з нами держали, наче з братьми. Правда й те, що було шапку золота дати в дарунку, то наче каші, ніщо то нам не значило... Ми таких монастирів мали кілька. Як було тяжко, шусть між ченців, наче до води і безпечно там, як у Січі або на Гардах. Веречанський монастирець сидів у лісах наче вовк, на скелях наче орел, від біди можна було боронитися в ньому, як у фортеці.

...Були ми кілька днів у монастирику, аж старший чернець кличе мене і Пука, тай каже:

— Маю я для вас щось товстенького, хлопці, буде гарна добича, лише щоби й мені щось із цього припало!

— Каже нам, що від кайкамана везуть великі гроші до хотинського баші, цілий мішок червінців, господарський гарач.

— Туди й туди повезуть, їде при касі кігай і кількох яничарів, що то для вас?

...Ми на це, як на літо, засіли, випали, вбили кігая, покололи кількох яничарів, решта втекла, і скарб наш!

Вдалося. Ще ніколи не мали такої добичі! Але біда була велика. Рушилися і Турки і Волохи за нами. Ледви ми рятувалися з життям, і скарбом. Хотіли ми втікати на Гарди. Раз нас таки обступили Пилипони, що з двацяти лише вісьмох нас перебилося. Решта згинули або попались у полон. Добилися ми до Бендер. На щастя тамошній баша про ніщо ще не знав. Переправилися ми, через Сороку, вернули під Калуш, потім через Дністер і ось знову в наші сторони... Тут саме гуляли собі наші, бунт як море розлився всюди. Пропали ми між товпою, як камінь у воді. Гуляли ми разом із иншими. Багато шляхотської і жидівської крови проляли, а з золотом, із перлами, самоцвітами аж клопіт був нераз. Хоч наш відділ тепер усього кілька чоловік числив, держалися ми все разом і виправлялися на власну руку. Пук багато маєтків знову назбірав, але й нам багато дісталося... Зібрався Пукові знову гарний мішок, треба було знову заховати його там, де вже лежав скарб. Як усе, так і тепер мене взяв до помочі. Але заки ми вирушили на укрите місце, виявилося, що Пук готовить зраду. Було в нашій компанії мале хлопя, син дяка. Хлопець цей умів читати і писати, тому Пук тримав його при собі.

— Любив мене той хлопець, бо я все був добрий для нього. Бувало, як Пук упеться і зачне катувати бідну дитину, то я йому на поміч іду і з Пукових рук видираю. Ось і за це любив мене сирота. Каже мені перед самим відїздом хлопчина:

— Трохим, не йдіть завтра з ватажком.

— А чомуж би я не мав іти? Ходжуж я з ним сім літ, то й завтра піду.

— А я вам кажу, не йдіть Трохиме, бо ватажок зраду вам готовить — каже хлопець. І розповідає мені, що підслухав Пука, як своїй любовниці говорив, що завтра в ночі, як пійдемо разом до скарбу, згладить мене зі світа цього, а потім золото забере й на Волощині пануватиме собі, наче баша.

— На здоровля тобі, Пук, песький сину — подумав я собі — сім літ я тобі вірно служив компанійцем, а тепер заважаю тобі! Хочеш увесь скарб забрати для себе одного, а мені уста сирою землею заткати, щоби вже лише ти і Господь Бог знав про закопані скарби. Побачиш гадино, кому на безголовя вийде! Мовчки кусаєш, вкушу й я тебе мовчки...

Хлопець не збрехав. Усе, що сказав мені, була правда, — оповідав дальше Трохим компанієць. — Я ніколи не ходив без пистолів і великого ножа, а силою міг я дорівнати Пукові. Вибралися ми разом із повним мішком, було що двигати. Були там і дукати, і рублі і золотої посудини багато, срібла, чаш, ліхтарів, перлових жидівських поясів. Переодяглися ми оба з Пуком за селян, що їдуть із сушеною рибою, поклали золото на телігу під солому і поїхали там, де був скарб захований.

До самого місця годі було доїхати, бо Пуків скарб був серед страшних яруг, недалеко Камянця Подільського, близько турецької границі. Доїхали ми недалеко Татариськ, Янчинецькою дорогою в ночі, телігу оставили в коршмі. Я взяв мішок на плечі, а ватажок ішов за мною. Але так не було довго, бо я боявся, щоби мене не застрілив із заду як собаку. Я йшов нарочно злою дорогою, хоч насліпо був би вмів потрапити на місце. Ватажок бачить, що я блуджу, підійшов наперед, проклинає мене, що я пяний і дорога крутиться мені перед очима.

...Так війшли ми між яруги глибокі й стрімкі. Дорога йшла понад сам беріг пропасти. Ніч була темна, хоч око виколи, на три кроки ніщо не побачиш. Пук ішов ледви один крок наперед, а все оглядався за мною. Я наслухую, що можу і маюся на обережности перед зрадою. Нараз чую... трісь... трісь... Ого, знаю я, чим то пахне, не здуриш зраднику! То ватажок натягав курок самопалу.

Думаю я собі: вже він готов на мене, поганець, ще відвернеться, а стрілить і кінець. Уже нема часу ждати і роздумувати, одному з нас судилося вмерти... Скочив я знечевя наче кіт, схопив ватажка за потилицю і з усієї сили трунув в яругу... Ледви крикнув... і згинув у пропасти... Стукнуло на дні яруги, начеб упав тяжкий камінь. Остався я сам серед ночі.

Нахилився я над яругою. Годі було бачити в темряві, але я наслухував, чи не чути стону... Ані писнув... Пійшов мовчки до біса, певне й одна кістка не осталась ціла в нього... Лише якийсь великий, чорний птах, сполошений гуком, піддетів із яруги. Я тричі перехрестився, бо здалося мені зі страху, що то сам чорт летить із ватажковою душею... Підіждав я хвилю, пійшов дальше в укрите місце. А як лише почало світати, закопав я скарб у цій самій печері на дні яруги, де й решта була... Добрий Боже, що там золота й срібла! Боявся я вертати в день, бо команди регіментаря Стемпковського і російські козаки густо вже тоді увихалися всюди. Кого з наших придибали зі зброєю, йшов на паль або гинув від кулі...

Весь той божий день думав я в ярузі, що з собою робити? Золота маю сила, йно в ньому купайся і плавай, а повними шапками розсівай по дорозі... Є золото, коби свобода була. Думав я і видумав, щоби пійти над Телігул під Очаків, там, між рибалок затягнутися, біду переждати, а як вже перестануть вішати і на паль вбивати компанійців, вернути і скарб помало виносити, тай жити собі, десь по королівськи на Волощині.

Як запала ніч, пустився я в дорогу. Лихо мене спокусило вступити по коня і телігу до коршми на Татариськах... Ледви я вийшов на янчинецьку дорогу, аж бачу команду драгунії, сідить просто на мене. Я був зодітий нужденно, ось у цій самій полотнянці, що бачите її. Відкинув я мерщій пистолі і ніж поза себе в поле — тай думаю собі, не будуть мене напаствувати а пустять свобідно...

(Дальше буде)

А. Каралічев.

СИРНИК.

Бабуся згорнула в печі попіл на бік, витягнула напів спечений сирник і сховала його кудись чимскорше, зовсім потайки. Тимчасом Ваню й Куні нишпорили по всіх кутах, вилазили на лавку, щоби шукати на полиці, встромлювали голівки навіть під ліжко і перетрушували в печі — сирника не було ніде.

— Бабусю, сирника! — просив набурмошений Ваню. — Бабусю, прошу тебе, дай нам його!

— Цитьте, чи будете тихо. Зараз візьму веретено!

— Дорогенька бабусю, ми таки голодні — просив Куні.

— Отворити уста, хай подивлюся.

— Недобра бабуся! Не вірить. — І Куні отвирає усточка.

— Ах, — сказала бабуся — вона дійсно дуже голодна, бідна дівчинка. Та треба трохи потерпіти, аж батько вернеться саньми.

—Де він, де він бариться той сирник — питався Ваню і шарпав бабусю за спідницю. Його очі зайшли сльозами.

— Сирник? — сказала бабуся — пішов геть полями, погуляти собі. Ви не бачили, як він щойно протиснувся дверми? Там, там біжить він — бачите? — на дорозі. Пес Бровко біжить за ним на здогін і гавкає що сили.

Ваню й Куні попритискали носики до шиби віконця. Бачуть перед собою дорогу далеку й широку, а сніг вкриває її певно на зріст чоловіка. Він оповив цілу землю, той сніг — хати, плоти, навіть корчі. На дворі так зимно, що аж лячно. Ніхто не важиться на двір. Перед селом блукають стада вовків і виють. Лише наш сирник не боїться. Покинув гарне, тепле вугілля, воно ще припічілися йому на плечах, шурнув із печі дверми тай біжить собі здовж дорогою. Смільчак іде собі впоперек піль гуляти.

Ваню відвертається наразі й каже вдумчиво:

— Бабусю, та скажіть!

— Що хочеш?

— Чи то таки правда?

— Що, моя дитинко?

— А то, що ти щойно говорила, що сирник іде відідати поля?

— Бабуся все говорить правду. Чи бабуся дурила колинебудь?

— А ті поля дуже далеко?

— О, дуже.

— Там коло великого ліса, по другому боці? — питає Куні.

— Там, там.

Діти знову поставали при самім вікні. Сніг паде дрібними платками. Хати дістали високі шапки з снігу, грубі, білі заруківки й повстромлювали туди носи. Віддих-дим знімається з комінів.

Аж помало надїздять вулицею сани, запряжені буйволами. Ось їдуть мостом.

— Бабусю, кажіть! кажіть ще про сирник! — мучать діти.

— Сирник, — каже мати — зробився зухвалий і сказав: „Е, що, мені вже навкучило вдома, не хочу вже слухати, хочу побачити світ". Дверцятка від кухні відчинилися і сирник чкурнув. Бровко йому на здогін аж на міст. Знаєте, як Бровко вміє бігти, а таки не здогонив сирника. Вигавкав собі духа із тіла й вкінці завернув. Але сирник таки добіг до ліса. Тут вийшов йому на стрічу вовк, на самій середині дороги, такий великий, а цілі три дні не їв нічо.

— Стій, сирнику! Я такий голоден, що ти мені все одно ще й нічо!

Сирник злякався й давай проситися.

— Не роби мені нічо злого, добрий, солодкий вовче, будь мені любим братом, зажди аж я вернуся. Бабуся післала мене, щоби я погуляв собі трохи, щоби я зробився мягкий і пухкий.

— Коли ти не брешеш, — забурмотів вовк, але таки дався ублагати. Сів собі на задніх лапах, посеред дороги тай ждав. А сирник лиш гульк! тай побіг навпростець. Вкінці був на дідусевій нивці. Там на куті — виж знаєте? — там росте грушка, сама одна чепірната, рісна від снігу. А під милевим каменем є замерзле озеро. Бідненький сирник геть опав із сил зі страху й поспіху, припав ниць до землі, притиснувся до ріллі й шепотів:

— Зернятко, а є ти там?

— Так, я тут, відповів голос, чистий як давиночок.

— Спить наше любе зернятко.

— Воно в теплі робить люлілюлі, натягнуло гарну ковдру на голову й ледви віддихає: Тепер у лісі страшно. Вихор дме божевільно а дерева стогнуть. А збіжжа мягонько розгорнулося й не знає що то мороз і буря.

— А воно не голодує, наше любе збіжжа?

— Ні, ні трошки.

— Добре, то хай наше зеренце спочиває собі спокійненько. З весною, як біле покривало стопиться, воно ростиме, випустить кольски, та заповнить стодоли аж під саму стріху. О, то десь травичка радіє, що колись кожда буде збіжжям, мукою і хлібцем.

А зерно під снігом сміялося тихо-тихесенько: „Що той сирник підбріхує? Як то з мене може бути хлібець? Збіжжам таке малесеньке, йому щойно кілька місяців, то ще нічо не знає дурненьке.

І так сирник пігнав назад до дому. Ха-ха, але тепер уже не лісом, лише навколо левадами, попри ріку. І він зараз буде тут.

— А вовк, бабусю? — питалися діти з запертим віддихом зі великого зацікавлення. — Бабусю, а вовк?

— Він дурний все ще сидить на дорозі зігнувши ноги, жде й вишкіряє зуби.

— Глянь, то-то наш сирник! — дивується Ваню.

— Який він хитрий!

Ворота заскрипіли. Сани вїхали на обійстя.

— Ваню-ю-ю! Сани!

— Тато! Ух, геть обмерзли, аж білі!

Бабуся заметушилась:

— Мерщій, Куні, налий горячої води зо збанка, хай батько обмиє собі руки! Він цілий день був на дворі і добре змерз. А я піду, погляну у нецки, чи не вернувся вже наш сирник.

З болгарського переклав М. Левченко.

IVAN PODDUBNY

20-літний ювилей ІВАНА ПІДДУБНОГО і святковання побіди над польським селачем Владком Збишком відбудеся в неділю, 24. січня б. р. в Темени Гол, 141 Е. 14 ул., Ню Йорк, Н. И. Великий концерт при участи славних оперових співаків з Ню Йорку. Початок точно о год. 2. попол. Каса буде отворена від 11. год. рано.

ОЙ ОДНА Я, ОДНА.

Ой одна я, одна
У батенька була;
Ненька моя вмерла,
Щем малою була.
Батько мій дорогий
За мене старався,
Щоб добре мі було
На хвилю не здався.
Був він мені батьком,
Був також ненькою,
Щоб мя виховати
Як цвітку у полю.
Як тую квіточку,
Що в городі росте,
Пильнував він мене
Від самої малости.
Як я тобі, батьку,
Тепер відвдячуся
За всі труди твої,
Чим я відплачуся.
Буду я, батеньку,
За тебе молитись,
Здоровля для тебе
У Бога просити.
Щоби Господь з неба
За ту любов твою
Надгородив тебе
Долею красшою.

Анна Хомяк.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

САВТ ПЛЕЙНФІЛД, Н. ДЖ. Отсим повідомляється членів Тов. Просвіта, від. 312, що спеціяльний мітинг відбудеться в суботу, дня 23. січня, о год. 7-ій вечер, в домі Ізидора Полегонького. Проситься членів прибути на сей мітинґ, бо є дуже важні справи до полаґодження. Рівнож буде справозданнє з коляди і вечерка, а також справа Рідної Школи в старім краю. Неявившийся член підпадає карі одного доляра, урядник 2 доляри. — Ізидор Полегонький, предс.; Семен Цап секр.

БРУКЛИН, Н. И. На річних зборах укр. Бр. св. О. Николая, від. 293, між иншими нововибраними урядниками вибрано секретарем п. Володимира Яськевича, котрий до сего часу був каніером сего відділу. Позаяк п. Яськевич зрезиґнував з уряду секретаря від. 293, проте просимо всякі виказі і переписки висилати на адресу дотепершного секретаря п. Григорія Чоподайла. Його адреса: Harry Chopodaylo, 225 — 23rd St., Brooklyn, N. Y.

Новий учитель вийшов зі школи і побачив двох своїх учеників, як билися завзято на вулиці. Схопив їх за обшивку, довів так до хвилевого перемиря й спитав:

— Чому ви бетеся?

— Пане професор, — озвався них один із обуреним виглядом — він каже, що пан професор такі дурні, що навіть оселом пана професора не можна назвати, а я кажу, що можна.

Діти між собою.

— Бавмося в подружжа! — Ні, не можна, мама казали, щоби ми не робили криків.

ГОСПОДАР ДОМУ.

(Індійське оповідання).

Раз молодий жених пійшов до мудрця й спитав його, хто дійсно є господарем дому: чоловік чи жінка?

Мудрець усміхнувся й сказав: Мій сину, ось тут маєш сто курей і віз запряжений парою коней. Поклади кури на віз і їдь як можеш найдальше в світ. Як їхатимеш попри хати, в яких живуть одружені люди, то питайся, хто є господарем дому. Коли господарем є чоловік, то дай йому одного твого коня; коли господарем є жінка, то дай їй курку.

Молодий чоловік зробив як йому порадив мудрець. На мандрівці роздав уже девятьдесятьдевять курей, але ще ні одного коня. Аж надїхав він попри селянську хатинку та спитав, як звичайно, хто є господарем тої хати.

— Я є господарем тої хати, — відповів мужик гордо. — І моя жінка потвердить тобі це.

Прикликали жінку й вона потвердила з запалом, що її чоловік є господарем хати.

— Коли так, то вибери собі одного коня — сказав молодий чоловік.

Мужик усміхнувся й захотів гнідого коня. Жінка також згодилася на те, але зараз потім узяла його на бік й шепотіла щось довго на вухо. Чоловік слухав її, а нараз обернувся до незнакомого й сказав:

— Мені здається, я таки волів би сивого коня.

Незнакомий розсердився й крикнув:

— Ні, ти також не є ніякий господар хати — ти дістанеш курку, останню, яку ще маю.

Сказав і шпурнув куркою з воза тай поїхав порожне до дому.

Переповів Михайло Ценевич.

ОСЕЛ.

Ібн ель Гамазі, мудрець-дервіш із Багдаду йшов раз до мошеї, щоби там вірних, як звичайно, проповідями підносити на дусі. Йому на стрічу вийшов Абдалаг, водонос і сказав:

— О ти, кернице мудрости, ти мушле, що містить у собі світову мудрість, коли ти таксамо добрий як мудрий, то поможи мені. Бачиш, як я вчера в мошеї слухав твоїх слів, тимчасом мені втік осел, якого я привязав був на дворі перед дверми. Ти наймудріший з правовірних, ти світло Аллагове, поможи мені віднайти назад мого осла. Благай пророка, а він вислухає твої молитви.

Ібн ель Гамазі подумав хвилинку, а потім сказав до Абдалага:

— Ходи зі мною до мошеї, там дістанеш осла.

Й оба пішли до святині. Тут Ібн вийшов на сповідальницю й почав проповідь до вірних, що наповнили мошею по самі береги й слухали його з захопленням.

Але як він скінчив і побожні збиралися вже виходити, він ще закликав їх назад і сказав:

— О, ви мослімі, ще одно мушу сказати вам. Пошануйте правду! Чи є котрий між вами такий, що за ціле своє життя не поцілував ще ні разу жінки. Хай той повстане і підійде ось тут до мене!

Глибока тишина запанула в мошеї, збентежено поглядали вірні один на одного.

Нараз підвівся купець Ібрагім, найбільший скупар у цілому Багдаді й озвався радісно:

— О, ти мудрий дервіше, бачиш, я є той, котрого ти шукаєш. Бо клянуся тобі на пророкову бороду: ще ніколи в моїм житті не поцілував я жінки тай не пригортав жінки до серця свого. Присягаюся тобі!

На це Ібн ель Гамазі звернувся до Абдалага, що стояв біля нього й сказав:

— Тобі пропав твій осел, приятелю! Візьми собі осьтого тут, Ібрагіма, бо більшого осла найти не в силі був би і сам пророк!

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.